

Література

1. Дуброва О. С. Особливості феномену ризику на сучасному етапі господарювання // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвід. Наук. збірник. Вип. 10 / Відп. ред. О. О. Бєляев. — К.: КНЕУ, 2002. — 326 с.
2. Исаев В. В., Немчин А. М. Общая теория социально-экономических систем: Учеб. пособие. — СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса», 2002. — 176 с.
3. Клейнер Г. Б. и др. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Под общ. ред. С. А. Панова. — М.: ОАО Изд-во «Экономикс», 1997. — 288 с.
4. Князевская Н. В., Князевский В. С. Принятие рискованных решений в экономике и бизнесе. — М.: «Контур», 1998. — 160 с.
5. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000. — 256 с.

Силкіна Ю.О.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід української економіки на інноваційний шлях розвитку вимагає радикальних змін на торговельних підприємствах, з метою забезпечення конкурентоспроможності на світових ринках в умовах глобалізації економіки. До радикальних змін відносяться процеси реструктуризації, що відбуваються у рамках стратегічного планування.

В якості основної проблеми реструктуризації суб'єктів господарювання слід виділити значне зниження їх стійкості в процесі радикальних перетворень. У зв'язку з цим необхідно проаналізувати механізм управління реструктуризацією, що забезпечить збереження стійкості в період розвитку підприємства.

Теоретичні та практичні аспекти реструктуризації підприємств досліджувалися в працях зарубіжних і вітчизняних науковців, а саме М.Д. Аістової, О.І. Амоші, С.А. Афоніна, О.І. Гарафонової, А.В. Шегди, А.В. Лібермана, М. Портера, Р. Фатхутдінова та інших. У працях цих учених знайшли вирішення такі важливі питання реструктуризації, як сутність, види, форми, напрями реструктуризації та етапи її здійснення. Разом з тим, багато із зазначених питань вимагають подальшого дослідження.

Метою статті є розгляд реструктуризації підприємств як основи підвищення їх конкурентоспроможності, виявлення основних відмінностей від інших форм перетворення.

Процес реструктуризації характеризується різною спрямованістю і

різномірністю складових його перетворень. До основних типів перетворень на підприємствах відносять: реінжиніринг, реорганізацію, модернізацію, реформування, реструктуризацію.

Існуючі наукові дослідження свідчать про відсутність єдиної класифікації можливих перетворень на підприємстві. Наприклад, І.М. Бойчик відзначає, що реструктуризаційні зміни, які проводяться на підприємствах, можуть стосуватися: модернізації – оновлення устаткування і технології; реорганізації – зміни методів і поділу праці, потоків інформації; адаптації – пристосування елементів підприємства до поточних умов; нововведень – продуктових і процесних [1, с. 349]. Реформування підприємств пов'язують з істотними змінами стратегії, реорганізацією та створенням ефективної системи управління, активного розвитку персоналу, зміною структури (реструктуризацією) підприємства. Метою реформи підприємства являється сприяння змінам, необхідних для успішної роботи підприємства в умовах ринкової економіки, покращення управління на підприємствах, стимулювання їх діяльності щодо підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності, поліпшення фінансово-економічних результатів їх діяльності [3, с. 16]. У свою чергу, А.В. Шегда визначає реструктуризацію підприємства як кардинальну структурну його перебудову з метою забезпечення ефективного перерозподілу і використання матеріальних і нематеріальних ресурсів у змінюваних умовах господарювання. Реструктуризація підприємства спрямована на зміну його системи управління, форми власності, організаційно-правової форми, здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення випуску конкурентоспроможної продукції та підвищення ефективності виробництва [2, с. 579].

На нашу думку, реструктуризація є найбільш комплексною і глибокою формою перетворення і включає комбінацію перетворень у формі модернізації, реінжинірингу, реорганізації. Тобто, у рамках проведення процесу реструктуризації підприємства вирішуються завдання щодо: оптимізації виробничої структури та модернізації виробничо-технологічної бази підприємства; зміни структури управління підприємством, що сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів; створення нової, більш ефективної системи взаємовідносин підприємства із зовнішнім середовищем; підвищення фінансової стійкості підприємства та інші.

Варто зазначити, що на процес реструктуризації підприємств безпосередньо впливають соціально-економічні відносини, які склалися між різними суб'єктами господарювання. Процес реструктуризації підприємств залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів. Зовнішні фактори впливають із необхідності випуску конкурентоспроможної продукції або надання якісних послуг споживачам. Внутрішні фактори пов'язані з урахуванням інтересів різних груп осіб щодо підвищення ефективності функціонування підприємства. До них належать власники підприємства (акціонери), наймане керівництво, трудовий колектив, профспілки [2, с. 580].

Ефективне управління процесом реструктуризації вимагає оптимального вибору предмету, механізму і методу перетворень.

Предметом перетворень на підприємстві виступають структурна, процесна, технологічна підсистеми. За змістом, кожна з представлених підсистем може бути перетворена окремо і незалежно від інших, проте лише сукупність перетворень базисних підсистем в рамках єдиної програми перетворень складатиме реструктуризацію.

Сукупність перетворень в процесі реструктуризації здійснюється за допомогою механізмів реорганізації, реінжинірингу, модернізації.

Під механізмом управління розуміється сукупність інструментів, методик, моделей, положень, що дозволяють ефективно управляти підприємствами. Механізм управління зазвичай розглядається як складова (найбільш активна) частина системи управління, що забезпечує дію на чинники, від стану яких залежить результат діяльності керованого об'єкту.

Процес реструктуризації реалізується за допомогою базисного механізму перетворення, що визначає напрямок реструктуризації, і механізмів, що формують та забезпечують комплексність перетворень в основних підсистемах підприємства. У даному дослідженні під базисним механізмом реструктуризації будемо розуміти модернізацію як основний прогресивний механізм змін на сучасному підприємстві, а під іншими механізмами – процеси реорганізації і реінжинірингу.

Кожному з основних механізмів перетворень може бути поставлений у відповідність певний набір наукових методів, за допомогою яких вказані механізми реалізуються на практиці. До основних методів перетворень, що використовуються в першу чергу в процесах реструктуризації, відносять: функціонально-вартісний аналіз (ФСА), методи «точно в строк» (Just-In-Time - JIT), методи загального управління якістю (Total Quality Management - TQM) та інші. Кожен з цих методів має свої цілі та завдання в процесі реструктуризації.

Крім того, ефективність реструктуризації конкретного підприємства залежить від відповідного рівня розвитку менеджменту, виробництва, якості продукції та наявності відповідних джерел фінансування інвестиційних проектів.

Слід зазначити, що вагоме місце у реструктуризації займає внутріфірмове управління процесом реструктуризації, яке спрямоване на формування відповідного мотиваційного механізму спонукання прямих і непрямих учасників процесу перетворення до зацікавленої співпраці. Тому, виникає необхідність, по-перше, ідентифікації вказаних учасників реструктуризації, яких можна представити як «групи впливу»; по-друге, обґрунтування економічної поведінки вказаних груп, обумовленої певними очікуваннями відносно результатів і наслідків радикального перетворення підприємства.

Особлива роль у реструктуризації підприємства належить групі впливу «власника», яка, не зважаючи на внутрішню неузгодженість і можливу суперечність інтересів, по-перше, має бути ініціатором перетворень, по-друге, володіючи повним набором повноважень, має як економічні, так і юридичні підстави, а також засоби для реального здійснення радикальних змін.

Зауважимо, що процес реструктуризації підприємств здійснюється в декілька етапів: 1) підготовчий період; 2) здійснення заходів відповідно до проє-

кту та вибраної форми реструктуризації; 3) завершення та оцінка результатів процесу реструктуризації.

Результати реструктуризації оцінюються такими показниками, як:

- прибутковість – досягнення відповідного рівня прибутковості є однією з цілей реструктуризації і водночас показником її успішності;
- наявність позитивних, грошових потоків від основної діяльності – зростання грошових потоків дає можливість повертати борги та інвестувати кошти в оновлення і зростання виробництва, що свідчить про успішність реструктуризації;
- зростання продуктивності праці – із скороченням обсягів продажу на традиційних ринках підприємства повинні знаходити нові ринки збуту або скорочувати чисельність свого персоналу;
- зростання продуктивності всіх видів ресурсів – оцінити успішність дій в цьому напрямку можна через показник рентабельності та його динаміку;
- зростання обсягів експорту – орієнтація на зовнішні ринки вимагає використання новітніх маркетингових технологій, підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності, успішність реструктуризації в цьому напрямку можна оцінити за темпами зростання експорту.

Крім того, під час аналізу результативності реструктуризації необхідно враховувати витрати, безпосередньо пов'язані з підготовкою та проведенням перетворень на підприємстві. Названі витрати можуть бути визначені як чисті витрати реструктуризації, що включають: організаційні витрати (оплата консультантів, створення і навчання «команди»), витрати на підготовку й узгодження проекту реструктуризації, компенсації щодо соціального плану реструктуризації, витрати, пов'язані з управлінням очікуваннями груп впливу, попередженням і подоланням конфліктів тощо) та трансакційні витрати (купівля-продаж активів, залучення консалтингових та інших фірм, здобуття необхідної інформації про способи реструктуризації, подолання опортуністичної поведінки учасників процесу реструктуризації).

Дослідження реструктуризації засвідчили, що основною метою її проведення є створення повноцінних суб'єктів господарювання, здатних ефективно функціонувати за умов переходу до ринкової економіки та виробляти конкурентоспроможну продукцію, що відповідає вимогам товарних ринків.

Тому, реструктуризацію необхідно проводити як логічний і добре спланований процес, який дозволить досить швидко зупинити падіння бізнесу і почати його поступове відтворення. Разом з тим, успішно проведена реструктуризація підприємства закладе основу для генерації стійкої стратегії розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства в майбутньому.

Література

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навч. посібник / І.М. Бойчук. –К.: Атіка, 2004. – 480с.
2. Економіка підприємства: Підручник / За ред. А.В. Шегди – К.: Знання, 2006. – 614 с.

З. Отенко І.П., Москаленко Н.А. Организационно-экономический механизм реструктуризации предприятия / И.П. Отенко, Н.А. Москаленко. – Науч. изд. – Х.: ХНЭУ, 2005 – 215 с.

Синявський В.С., Римарева Л.М.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНО – ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У РЕГІОНАХ

В наші дні досить гостро постало питання щодо відтворення наукоємної продукції, інноваційних та інвестиційних підприємств, комплексів як в контексті економіки на державному рівні, так і регіональному зокрема. Ситуація, що склалась в досліджуваній сфері – незадовільна: про це свідчать аналіз стану і динаміки інноваційно – інвестиційної діяльності підприємств. Тому для вирішення таких кризових явищ уряд повинен прийняти радикальні заходи, в першу чергу, щодо модернізації регіональної економічної політики як складової національної економіки, а по-друге, щодо формування відповідної нормативно – правової бази, яка б без перешкод могла дати право та можливість пересічному громадянину на патентування свого винаходу чи легальну продажу принципово нової інформації науково – дослідним центрам.

Для визначення перспектив та можливостей наближення країни до світових стандартів необхідно, перш за все, проаналізувати стан, проблеми та критерії вітчизняного виробництва наукових знань та інформації і, відповідно, їх реалізацію на регіональних рівнях, як ланок, що зв'язують весь комплекс національної економіки.

Але варто наголосити, що існують і позитивні тенденції: збільшення використання власних коштів підприємств на НДДКР, здійснення інвестицій в інтегровані науково – освітні комплекси і, як наслідок, можливість використання в майбутньому власної кваліфікованої робочої сили, що суттєво знизить витрати на управління персоналом та дасть змогу частково підняти рівень іміджу національних виробників.

Оцінивши джерела та напрямки фінансування регіональних технологій та формування сприятливого інвестиційного клімату можна прослідкувати наступне:

- 1) досить слабке використання внутрішніх інвестиційних можливостей регіону для інноваційно – наукового розвитку;
- 2) незначне використання іноземних інвестицій, які дали б змогу створити конкурентоспроможні технології не лише в межах внутрішніх, але й зовнішніх ринків[1, с. 43 – 47].

У 2011р. загальний обсяг витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт власними силами організацій порівняно з 2010р. зменшився на 3,9% і становив 9591,3 млн.грн., у т.ч. витрати на оплату праці зменшилися на 5,8%. При цьому матеріальні витрати збільшилися на 3,7%, капітальні ви-